

Maria Renata Mayenowa, Andrzej Wirth, Alina Aleksandrowicz-Ulrich

---

Sprawozdania z podróży naukowych za granicę

Biuletyn Polonistyczny 9/26/27, 131-136

1966

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

IV. SPRAWOZDANIA Z PODRÓŻY NAUKOWYCH ZA GRANICĘ

1. SPRAWOZDANIE Z PODRÓŻY NAUKOWEJ DO NRF

(20 VI - 5 VII 1966)

W dniach od 20 czerwca do 5 lipca 1966 r. byłam gościem Seminarium Sławistycznego w Getyndze. Uprzejmość gospodarzy pozwoliła mi zwiedzić także Ośrodek Estetyki w Wyższej Szkole Technicznej w Stuttgarcie, kierowany przez prof. M. Benzego.

Seminarium Sławistyczne w Getyndze należy do większych ośrodków sławistycznych w NRF. Jego kierownik, prof. Maksymilian Braun, jest rusycystą, historykiem literatury. Ostatnie jego prace dotyczyły także folklorystyki, mianowicie problematyki ballady ludowej.

W Seminarium pracuje także prof. Irmgard Mannken, sławistka o zainteresowaniach raczej językoznawczych - przedmiotem jej obszerniejszych prac było zagadnienie intonacji i zagadnienia struktury wiersza ludowego - oraz doc. Polock, znany jako autor prac folklorystycznych. Jego praca habilitacyjna, opublikowana niedawno, dotyczy analizy stylistycznej bułgarskiej pieśni ludowej. Polonistykę reprezentuje lektor języka polskiego dr Heinz Kneip, którego praca doktorska była poświęcona zagadnieniu motywów przyrody w twórczości Kasprowicza, Zainteresowanie problematyką językoznawczą wśród młodszej kadry naukowej Seminarium reprezentuje Gunter Spiess, który w swej pracy doktorskiej zajmuje się rozwojem pola semantycznego wyrazów dotyczących życia psychicznego człowieka. Praca ta jest w przygotowaniu.

W czasie mojego pobytu w Getyndze przygotowywała się do obrony pracy doktorskiej pani Eleonora Keiser, interesująca się

toponomastyką połabską. W Seminarium są reprezentowane wszystkie specjalności slawistyczne.

Seminarium Slawistyczne w Getyndze może się pochwalić pięknymi zbiorami bibliotecznymi. Biblioteka zawiera prawie wszystko, co ukazało się w latach powojennych w zakresie slawistyki. Biblioteka Uniwersytetu Getyngeskiego, założonego w r. 1736, posiada duże slawistyczne zbiory literatury przedwojennej.

Dla polonistów Getynga jest ośrodkiem uniwersyteckim znanym także z tego, że tam pracował Georg Keiser. Dziś Katedra Germanistyki jest reprezentowana przez prof. Schöne. Kierownik Seminarium Germanistycznego jest osobiście zainteresowany problematyką niemieckiego baroku. Seminarium jego należy do rzadkich w NRF ośrodków, które poświęcają czas dyskusjom teoretycznym związanym także z problematyką matematyzacji literaturoznawstwa. Seminarium to jest także jednym z nielicznych skupiających obok doktorantów-germanistów także matematyków. Być może zresztą, że udział matematyków jest sporadyczny, związany z aktualną właśnie dyskusją dwóch zbiorów: "Matematik und Dichtung" i "Poetyka i matematyka".

Ze wszystkich stron słyszy się o tym, że metody matematyczne, jeśli idzie o lingwistykę, literaturoznawstwo i wiedzę o sztuce, pojawiają się raczej nie w filologicznych seminarjach uniwersyteckich, lecz w departamentach tak zwanych nauk o duchu (Geisteswissenschaft) w wielkich szkołach technicznych. Taki właśnie stosunkowo znany wydział humanistyczny znajduje się w Wyższej Szkole Technicznej w Stuttgarcie. Dział, jeśli tak można powiedzieć, matematycznej estetyki jest kierowany przez prof. M. Benzego, autora licznych prac z tej dziedziny, między innymi także dużych publikacji pt. "Estetyka" i "Semiotyka". W ośrodku tym prócz prof. Benze pracuje docent Elizabeth Walter, której prace wiążą się z propozycją semiotyczną Pierce'a. Ośrodek uczestniczy w szeregu periodycznych wydawnictw dotyczących humanistyki i cybernetyki. Skupia on różne specjalności: filozofów, logików i matematyków, i postawił sobie za zadanie nie tylko matematyczny opis dzieł sztuki, ale także programowanie nowych dzieł sztuki. Ośrodek współpracuje ze znanym na terenie Polski uczonym A. Moles'em

i, tak jak A.Moles, wierzy w to, że właściwe metody dla swoich problemów znajdzie w teorii informacji. Wśród prac, które ośrodek opublikował, a które dotyczą literatury, na uwagę zasługuje praca Elizabeth Walter analizująca poetykę Ponge'a i praca Waltranda Reicherta analizująca poetykę dramatu na przykładach sześćdziesięciu kilku tekstów wybranych z całego ciągu dziejów dramaturgii europejskiej i światowej.

Prof. dr Maria Renata Mayenowa
Instytut Badań Literackich

2. SPRAWOZDANIE Z POBYTU W NRF

(zima 1965/1966 r.)

W semestrze zimowym 1965/1966 przebywałem w Berlinie Zachodnim jako Gastdozent na Technische Universität, wykładając na Katedrze Literaturoznawstwa tego uniwersytetu "Wechselbeziehungen zwischen osteuropäischen und deutschsprachigen Literaturen nach dem II. Weltkrieg", ze szczególnym uwzględnieniem recepcji literatury polskiej w Niemczech i literatury niemieckiej w Polsce. Oprócz wykładów prowadziłem seminarium poświęcone analizie porównawczej Kafki i Bruno Schulza oraz problemom polskiej dramaturgii współczesnej. Na wykłady moje uczęszczało przeciętnie około 80 studentów TU oraz wolontariusze z FU, głównie germaniści i slawiści. Na seminarium zapisało się 28 studentów.

Były to pierwsze po wojnie wykłady uniwersyteckie na wyższej uczelni berlińskiej (zach.) prowadzone przez wykładowcę z Polski. Inicjatywa wyszła od prof. Waltera Höllera, kierownika Katedry Literaturoznawstwa na TU oraz dyrektora Institut Sprache im technischen Zeitalter. Zorganizował on na TU (odpowiednik naszej Politechniki) ambitny Wydział Filozoficzny, posiadający uprawnienia tradycyjnych uniwersytetów bez ich skostnienia organizacyjnego. Wydział Filozoficzny TU pracuje w oparciu o wykładowców powoływanych na przeciąg semestru.

Podczas mego pobytu w Niemczech wygłosiłem również kilka wykładów pozauniwersyteckich: w Schutzverband Deutscher Schriftsteller w Berlinie na temat tendencji rozwojowych literatury polskiej po II wojnie światowej, w Kant-Gesellschaft Berlin, E.V. - na temat typologii recepcji literackiej, w Saarbrücken, w związku z tygodniem teatru polskiego - na temat "Teatr absurdu jako teatr zaangażowany", oraz na dwu konferencjach Akademii Ewangelickich, w Berlinie i Loccum - na temat marksistowskiej teorii powieści i polskiego wkładu do europejskiej literatury awangardowej.

Moje wykłady o literaturze polskiej w Niemczech spotkały się z zainteresowaniem rozbudzonym przez intensywną recepcję literatury polskiej w tym kraju. Ze współczesnej literatury polskiej przełożono i opublikowano niemal wszystko, co reprezentatywne, od Marii Dąbrowskiej po satyrę i dramat Mrożka. Oczywiście nie wszystko, co opublikowano, staje się faktem w dziedzinie recepcji jako sukces u krytyków i publiczności. W tym sensie w Niemczech Zachodnich można mówić o recepcji Gombrowicza, Bruno Schulza, Tadeusza Borowskiego, Kołakowskiego, Różewicza, Mrożka, tak jak w Polsce można mówić o recepcji Brechta, Dürrenmatta, Frischa, Kafki.

Wykładając w Niemczech literaturę polską miałem do czynienia z młodzieżą krytyczną, ciekawą Polski, jej kultury, zafascynowaną polskim filmem, grafiką, literaturą. (Głównym informatorem o polskim życiu kulturalnym jest miesięcznik "Polen" oraz młodzieżowy kwartalnik "Radar"). Młodzież ta szuka kontaktów z Polską i rozgoryczona jest trudnościami obustronnymi - jakie w tym względzie istnieją.

Dr Andrzej Wirth
Instytut Badań Literackich

3. SPRAWOZDANIE Z PODRÓŻY NAUKOWEJ DO FRANCJI

(3 IX - 3 XII 1965)

(W czasie trzymiesięcznego pobytu w Paryżu pobierałam stypendium L'École Pratique des Hautes Études, przyznane mi przez

Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego na wniosek Katedry Historii Literatury Polskiej II UMCS i Rady Wydziału Humanistycznego).

W czasie mego pobytu w Paryżu przeprowadzałam szczegółowe poszukiwania polskich rękopisów literackich z końca XVIII i początków XIX wieku. - w związku ze zbieraniem materiałów do pracy habilitacyjnej poświęconej środowisku literackiemu Puław (koniec XVIII i początek XIX wieku), ze szczególnym uwzględnieniem życia i twórczości Marii Wirtemberskiej.

Podstawową kwerendę archiwalną przeprowadziłam w Bibliotece Polskiej w Paryżu, gdzie odnalazłam dużo ciekawych papierów dotyczących M. Wirtemberskiej, całej rodziny Czartoryskich oraz pisarzy związanych ze środowiskiem puławskim, m.in. J.U. Niemcewicza.

Osobny rodzaj kwerendy obejmował teksty osiemnastowieczne. Do interesujących mnie rękopisów należały: "Miscellanea z czasów Stanisława Augusta" (b. ciekawa satyra "Na damy"), miscellanea literackie z XVII-XIX wieku, miscellanea historyczne (genealogia Fr. Karpińskiego) itd.

Materiały dotyczące środowiska literackiego i kulturalnego Puław uzupełniałam także rękopisami znajdującymi się w Archiwum działającym przy Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu.

W celu skompletowania materiału porównawczego przeprowadziłam kwerendę archiwalną w bibliotece w Wersalu, gdzie natknęłam się też na przydatne mi rękopisy francuskie.

Materiały uzyskane na podstawie tych rękopisów pomogą mi w ustaleniu wniosków o strukturze środowiska literackiego i kulturalnego Puław i o organizacji tego dworu.

Ze względu na trudność otrzymania w Polsce wszystkich prac o sentymentalizmie francuskim i jego głównych przedstawicielach, zajmowałam się także wybranymi tekstami francuskimi, korzystając z księgozbioru Bibliothèque Nationale i Bibliothèque Sainte Geneviève. Wiele pozycji bibliograficznych uzyskałam również w bibliotece wersalskiej, gdzie znajduje się pełna bibliografia starych i nowych prac mówiących o Wersalu, Grand Trianon, Petit Trianon, a w związku z tym - prac dotyczących również sentymentalizmu francuskiego.

Ze względu na charakter dworu puławskiego, podporządkowany niekiedy wpływom francuskim, zwiedziłam i opisałam nastę-

pujące rezydencje królewskie i magnackie: Wersal, Trianon, Chantilly, Fontainebleau i Malmaison.

Kompletowałam też, w miarę możliwości, monografie o tych rezydencjach, przydatne do pracy o Puławach.

Jako stypendystka L'École Pratique des Hautes Études uczęszczałam na niektóre wykłady organizowane przez L'École. Interesowały mnie szczególnie wykłady p. Chombarta de Lauve. Poza tym uczęszczałam na wybrane wykłady historycznoliterackie w Sorbonie.

Z myślą o prowadzonych w UMCS zajęciach dydaktycznych z zakresu Romantyzmu opracowałam liczne pamiątki polskie znajdujące się w Paryżu i Montmorency, a związane z Wielką Emigracją, oraz przywiozłam obszerny, skompletowany w miarę możliwości materiał ilustracyjny. Pod tym kątem zwiedzałam także i opisywałam muzea historyczne i literackie w Paryżu, jak: Muzeum W. Hugo, Balzaka, A. Mickiewicza, pamiątki po George Sand, Madame de Sévigné, umieszczone w Muzeum Carnavalet itd.

Dr Alina Aleksandrowicz-Ulrich
UMCS w Lublinie